ÎNTRUNIRILE, MITINGURILE ŞI DEMONSTRAŢIILE — FORME IMPORTANTE ALE LUPTEI MASELOR PENTRU INSTAURAREA GUVERNULUI REVOLUŢIONAR-DEMOCRATIC

Insurecţia armată antifascistă din august 1944 „a avut caracterul unei revoluţii democratice şi antifasciste; ea nu a afectat însă baza economico-socială a regimului burghezo-moşieresc“ [1]. În guvernul instaurat în urma răsturnării dictaturii militaro-fasciste, cît şi în celelalte două guverne ce au urmat pînă la 6 martie 1945, burghezia şi moşierimea deţineau poziţii preponderente. Cu sprijinul activ al partidelor „istorice“ şi al monarhiei, majoritatea reacţionară a acestor guverne s-a împotrivit cu înverşunare luptei maselor populare, a forţelor democratice-revoluţionare, urmărind menţinerea şi consolidarea regimului burghezo-moşieresc şi a dominaţiei cercurilor imperialiste de peste hotare. În perioada 23 august 1944 — 6 martie 1945 reacţiunea a făcut totul pentru a împiedica realizarea oricăror reforme îndreptate spre satisfacerea revendicărilor maselor şi spre democratizarea ţării. Aparatul de stat se afla în cea mai mare parte în mîinile elementelor antonesciene, se reactivizau cele mai reacţionare organizaţii — inclusiv legionarii, se desfăşurau acţiuni de sabotare a economiei şi a frontului. „În această activitate — după cum arată tovarăşul Nicolae Ceauşescu — reacţiunea se bucura şi de sprijinul forţelor imperialiste străine care urmăreau să-şi redobîndească poziţiile, să-şi menţină dominaţia în viaţa economică şi politică a ţării noastre“ [2].

Contrar cercurilor reacţionare care considerau actul de la 23 August ca act final al luptei populare, urmînd ca treptat situaţia internă să reintre pe făgaşul anterior, pentru forţele democratice-revoluţionare, pentru masele populare, 23 August constituia doar începutul luptei pentru înfăptuirea unor adînci prefaceri sociale care să lichideze definitiv orînduirea burghezo-moşierească şi să ducă la făurirea unei noi orînduiri sociale — orînduirea socialistă.

În noile condiţii istorice, folosind libertăţile democratice cucerite în urma răsturnării dictaturii militaro-fasciste (eliberarea deţinuţilor comunişti şi a celorlalţi luptători antifascişti, acordarea libertăţii presei, a întru-

---

[1] Nicolae Ceauşescu, *Cuvîntare rostită la Adunarea festivă cu prilejul celei de-a 25-a aniversări a instaurării guvernului democratic de la 6 martie 1945*, în *Scînteia*, nr. 8358, din 7 martie 1970.
[2] *Ibidem*

nirilor și a organizării partidelor politice nefasciste etc.)[3] masele populare, sub conducerea P.C.R., au pornit la luptă hotărîtă pentru înfăptuirea transformărilor revoluționare.

Pentru rezolvarea sarcinilor multiple și complexe ce stăteau în fața forțelor revoluționare P.C.R., acordînd o atenție primordială organizării maselor, și în primul rînd a clasei muncitoare, hegemonul revoluției — („numărul «superioritatea numerică» poate decide numai atunci cînd este organizată și condusă cu știință"[4]) — a folosit diferite forme și metode tactice pentru activizarea și mobilizarea lor la lupta revoluționară. „Răsturnarea regimului hitlerist al lui Antonescu — arăta Gheorghe Gheorghiu-Dej, în cuvîntarea rostită la 30 august în fața sediului C.C. al P.C.R. din Capitală — a însemnat o mare victorie în drumul spre libertatea deplină. Dar nu trebuie să vă lăsați îmbătați de succes. Lupta nu a încetat"[5]. Lozincile principale lansate de P.C.R. și de celelalte organizații democratice, ca: „Totul pentru front, totul pentru victorie!", „Regim democratic!", „Pămînt țăranilor!", „Mai multă producție, mai multă pîine!" care exprimau într-o formă concentrată platforma forțelor revoluționare și care erau înțelese de popor, precum și lozincile de acțiune într-un moment sau altul al luptei au mobilizat masele largi populare pentru înfăptuirea sarcinilor de bază ale revoluției[6]. Masele populare manifestau tot mai puternic hotărîrea de a extinde și consolida cuceririle dobîndite, de a lupta pentru folosirea acestor cuceriri în propriul lor interes. Această idee își făcea loc pătrunzînd mereu mai adînc nu numai în conștiința clasei muncitoare, ci și în conștiința maselor largi ale țărănimii, a micii burghezii de la orașe și a diferitelor categorii de intelectuali, a tuturor oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate. Toate aceste clase, pături și categorii sociale laolaltă formau armata revoluționară, factorul subiectiv care, sub conducerea clasei muncitoare, în frunte cu P.C.R., pășind cu fermitate în arena luptei politice, avea menirea să aducă schimbări radicale în dezvoltarea țării. În perioada de după 23 august, în procesul luptei revoluționare masele populare, răspunzînd chemării partidelor muncitorești (P.C.R. și P.S.D.) și ale organizațiilor democratice de masă, au folosit diferite forme

---

[3] În ședința Consiliului de Miniștri din 31 august 1944, generalul Aldea, ministrul de interne de pe atunci, a pus în discuție problema întrunirilor publice. El a arătat: „În provincie sînt unele fricțiuni între autoritățile militare și civile. De exemplu, comandanții de Corp de armată, care nu dau voie să se facă întruniri publice". Reprezentantul partidului comunist, Ion Gheorghe Maurer, intervenind în discuție, a subliniat: „Dată fiind organizarea Statului pe baze democratice, întrunirile publice nu pot fi decît completamente libere... în principiu dați libertate tuturor întrunirilor publice, afară de cele ale partidelor fasciste". În urma discuțiilor s-a luat hotărîrea că „în principiu se acordă libertate tuturor întrunirilor publice, fixînd însă normele ce trebuiesc respectate de partidele politice, care vor să țină atare adunări". (Arhiva C.C. al P.C.R., Dos. 273 (Nr. 3—1944), filele 9/1, 9/2, 9/3 și Dos. 272 (Nr. 2—1944), fila 4).

[4] Marx și Engels, *Despre sindicate*, Edit. C.G.M., 1947, p. 107.

[5] *România Liberă*, din 31 august 1944.

[6] Al. Gh. Savu, *Lupta maselor populare, conduse de P.C.R., pentru instaurarea guvernului democrat (23 august 1944 — 6 martie 1945)*, în *AIIP*, nr. 4 din 1961, p. 69.

şi mijloace de luptă: lupta cu arma în mînă pentru nimicirea forţelor fascismului, activitatea eroică de producţie pentru sprijinirea războiului antihitlerist, controlul muncitoresc asupra producţiei şi repartiţiei bunurilor, demascarea şi scoaterea elementelor fasciste din întreprinderi, instituţii şi aparatul de stat, exproprierea şi împărţirea pe cale revoluţionară a moşiilor, întrunirile, mitingurile şi demonstraţiile [7]. Aceste forme şi mijloace de luptă izvorau nemijlocit din condiţiile interne şi externe de pe atunci ale ţării. „Mijloacele de luptă — arăta Karl Marx — trebuiesc luate din societatea contemporană, iar condiţiile inevitabile ale acestei lupte se formează independent de fanteziile idealiste pe care ... (aceşti) ... doctori(i) ai ŞTIINŢELOR SOCIALE le zeifică sub numele de LIBERTATE, AUTONOMIE, ANARHIE“ [8].

Dintre diferitele forme şi mijloace de luptă folosite de masele populare pentru înfăptuirea transformărilor revoluţionare la începutul revoluţiei populare, un rol deosebit de important îl aveau adunările, mitingurile şi demonstraţiile. Întrunirile, mitingurile şi demonstraţiile de stradă ale maselor s-au îmbinat cu acţiunile de epurare a elementelor fasciste, de ocupare prin forţă a primăriilor, preturilor, prefecturilor, precum şi de confiscare a pămînturilor moşiereşti. Prin acţiuni dîrze şi din ce în ce mai impunătoare, masele populare îşi exercitau „de jos“ presiunea asupra guvernelor cu majoritate reacţionară.

Cel dintîi mare val de întruniri şi mitinguri s-a declanşat încă în prima lună de după victoria insurecţiei armate. Cu această ocazie masele muncitoare au dezbătut problemele arzătoare ce se ridicau în faţa ţării, formulînd totodată o serie de revendicări menite să ducă la îmbunătăţirea situaţiei lor materiale şi politice. La întruniri şi mitinguri cadrele partidelor muncitoreşti explicau maselor de oameni ai muncii linia politică a P.C.R. şi P.S.D., sarcinile istorice care stăteau în faţa poporului român după eliberarea de sub jugul fascist, insuflau maselor încredere în forţele şi capacităţile lor creatoare. Îndeosebi conducătorii partidului comunist subliniau rolul de hegemon al clasei muncitoare în revoluţia populară, necesitatea organizării şi consolidării unităţii de acţiune a clasei muncitoare, a Frontului Unic Muncitoresc, arătau însemnătatea închegării alianţei muncitoreşti-ţărăneşti şi a unirii tuturor oamenilor muncii, indiferent de apartenenţă politică şi naţionalitate, în lupta pentru dezvoltarea democratică a ţării, pentru înfăptuirea sarcinilor revoluţiei [9].

Astfel de întruniri şi mitinguri au avut loc la „S.E.T.“ Bucureşti (8 septembrie), la „Casa Femeii“ de pe Splaiul Independenţei (17 septembrie), unde s-au întîlnit cetăţenii Capitalei din Sectorul III Albastru, în sala „Transilvania“ din B-dul Schitu Măgureanu (17 septembrie), întrunirea muncitorilor din Industria alimentară (fabricile de pîine, bere etc.), întruniri la care muncitorii au cerut desfiinţarea carcerelor, ridicarea femeilor române la drepturi egale cu bărbaţii, înfiinţarea de spitale şi lea-

[7] P. Bunta, *Formele şi caracterul luptei maselor pentru instaurarea regimului democrat-popular*, în *ActaMN*, V, 1968, p. 329—353.
[8] Marx şi Engels, *op. cit.*, p. 212.
[9] Al. Gh. Savu, *art. cit.*, p. 68.

găne de copii, reglementarea orelor de lucru şi a salarizării în raport cu standardul de viaţă, eliminarea salariaţilor care au făcut politică hitleristă. Totodată, vorbitorii au cerut ca toţi muncitorii şi muncitoarele să se organizeze [10]. În 17 septembrie au avut loc adunările muncitorilor din industria metalurgică şi chimică din Capitală (în sala teatrului „Muncă şi lumină“, str. Uranus) la care au participat cca. 1.500 de persoane; a delegaţiilor lucrătorilor textilişti din Bucureşti (în sala cinematografului „Barcelona“) cu un număr de 1.200 participanţi; a cetăţenilor din Sectorul II Negru (în sala cinematografului „Tomis“, Calea Călăraşilor), avînd 1.500 de participanţi.

La aceste întruniri, participanţii au protestat împotriva patronilor care au maltratat pe muncitori şi au concediat conducătorii acestora. În moţiunile adoptate s-au cerut: imediata înlăturare din fabrici şi instituţiile de stat a tuturor elementelor care au uneltit împotriva muncitorimii şi au simpatizat cu legionarii şi hitleriştii; desfiinţarea închisorilor şi carcerelor din întreprinderi şi înlăturarea comandanţilor militari; înfiinţarea gărzilor patriotice, care să înceapă acţiunea de curăţire şi arestare a tuturor elementelor legionare şi hitleriste. Vorbitorii au îndemnat pe muncitori să se organizeze, pentru a-şi cîştiga toate drepturile [11].

Cu trei zile mai tîrziu, în ziua de 20 septembrie s-au întrunit muncitorii ceferişti pentru a asculta raportul delegaţiei lor, care a dus tratative cu Direcţia Generală a Căilor Ferate asupra revendicărilor ceferiştilor, formulate în adunările anterioare. Participanţii la întrunire, manifestînd adînca lor nemulţumire faţă de răspunsul Direcţiunii Generale a C.F.R., au cerut ca guvernul, Blocul Naţional Democrat, cît şi partidele muncitoreşti să intervină cu hotărîre pentru satisfacerea revendicărilor juste ale muncitorimii ceferiste. În acelaşi timp ei au cerut eliminarea imediată din cadrul C.F.R.-ului a tuturor elementelor legionare şi naziste [12].

La întrunirile ţinute în ziua de 24 septembrie marea majoritate a muncitorilor din întreprinderile bucureştene şi-au manifestat nemulţumirile în legătură cu noua salarizare fixată de ministerele de resort. Muncitorii, considerînd salariile noi drept insuficiente faţă de standardul de viaţă, au cerut ca sistemul de salarizare să ţină cont de creşterea costului vieţii [13]. Tot în ziua de 24 septembrie a avut loc pe stadionul A.N.E.F. o mare adunare muncitorească convocată de Comisia de organizare a mişcării sindicale unite din România. La manifestaţie au fost formulate următoarele revendicări: *1)* libertatea deplină de organizare; *2)* recunoaşterea comitetelor de fabrică; *3)* ridicarea salariilor la nivelul indexului de scumpete; *4)* purificarea imediată a aparatului de stat şi a întreprinderilor industriale şi comerciale de elementele fasciste, profasciste, de sabotori şi spioni; *5)* purificarea să se facă cu participarea reprezentanţilor muncitorilor [14]. Această adunare impunătoare a demonstrat hotărîrea de luptă a clasei muncitoare

---

[10] Arhiva C.C. al P.C.R., Dos. 2193/3234, vol. 9, filele 183, 188.
[11] Idem, filele 188—190.
[12] *Scînteia,* nr. 1, din septembrie 1944.
[13] Arhiva C.C. al P.C.R., Dos. 2193/3234, vol. 9, fila 204.
[14] Idem, fila 202.

pentru instaurarea unui regim democratic. Întruniri şi mitinguri asemănătoare au avut loc şi în alte localităţi ale ţării. Publicarea la 25 septembrie 1944 a Proiectului de platformă a Frontului Naţional-Democratic elaborat de P.C.R., care constituia un program revoluţionar de acţiune, corespunzînd năzuinţelor marii majorităţi a poporului, a pricinuit un nou val de adunări şi mitinguri. Platforma F.N.D. a fost întîmpinată cu entuziasm de masele largi ale poporului. Adunarea ceferiştilor, a muncitorilor de la fabrica „Gaizer", a funcţionarilor de la S.E.T. din Capitală din 29 septembrie 1944, a muncitorilor tipografi bucureşteni, a muncitorilor din Industria alimentară, din 1 octombrie, salută în rezoluţiile adoptate Proiectul de platformă F.N.D. şi exprimă dorinţa maselor de a lupta pentru înfăptuirea acestuia [15]. Rezoluţii asemănătoare au fost adoptate de lucrătorii şi din alte întreprinderi bucureştene şi din alte oraşe ale ţării. În moţiunea votată de muncitorii din Braşov în adunarea din 1 octombrie 1944, se arăta — între altele: „Întreprinderile şi administraţia ţării sînt împănate mai departe cu elementele fasciste, hitleriste, care pe toate căile împiedică procesul de democratizare a ţării, căutînd să saboteze eforturile de război contra fascismului" [16].

Platforma F.N.D. a fost primită şi aprobată cu entuziasm şi de ţărănimea muncitoare. Reprezentanţii satelor Buciumeni, Vasilaţi, Aprozi etc. (jud. Ilfov) întruniţi, după ce au discutat Platforma, au adoptat o hotărîre în care declarau că vor lupta pentru înfăptuirea ei, căci o considerau „ca pe propria platformă a ţăranilor" [17]. Platforma a avut un răsunet identic şi la ţăranii din alte judeţe ale ţării. Astfel, peste 5.000 de ţărani din comunele Moţăţei, Hunia, Cetatea, Rudari, Galicea Mare etc. (jud. Dolj) au manifestat la 1 octombrie 1944 într-o mare întrunire în comuna Moţăţei pentru Platforma F.N.D. „Vrem pămînt, vrem islaz" strigau miile de glasuri, însetate de dreptatea mult aşteptată. „Speranţele au reînviat puternic, un freamăt de luptă a stăpînit mulţimea înflămînzită şi terorizată atîţia ani de zile" — scria organul de presă central al P.C.R., referindu-se la această adunare ţărănească [18]. Ţăranii din comunele Recea, Moşoaia, Budeasa-Mare şi Mică, Răteşti, din judeţul Argeş, adunaţi în ziua de 7 octombrie 1944 la sediul P.C.R. din Piteşti, discutînd situaţia satelor lor şi Platforma F.N.D., au adoptat următoarea moţiune:

1) Considerăm absolut necesar pentru îmbunătăţirea situaţiei ţăranilor, exproprierea moşiilor ce trec peste 50 ha şi împărţirea lor ţăranilor fără pămînt şi cu pămînt puţin, în primul rînd eroilor noştri ce luptă pe front împotriva ticăloşilor fascişti germani;

2) Procurarea de inventar agricol pe seama statului şi a moşierilor pentru ţăranii săraci şi mijlocaşi şi anularea datoriilor ţăranilor către bănci şi stat, rezultate din vechea datorie şi din conversiunea datoriilor;

3) Îndeplinirea condiţiilor de armistiţiu, ducerea cu hotărîre a războiului împotriva hitlerismului;

---

[15] *Scînteia*, din 1 şi 4 octombrie 1944.
[16] *Idem*, din 7 octombrie 1944.
[17] *Idem*, din 1 octombrie 1944; vezi şi *AIIP*, nr. 4, din 1957, p. 67.
[18] *Scînteia*, din 7 octombrie 1944.

4) Confiscarea oricărui fel de averi ale hitleriştilor;

5) Rechiziţiile să fie făcute în colaborare cu comitetele săteşti şi să se facă proporţional cu averea fiecărui cetăţean;

6) Formarea unui guvern democrat;

7) Organizarea comitetelor săteşti ale Frontului Plugarilor, iar autorităţile satelor să nu poată fi alese sau numite fără să-şi spună cuvîntul comitetul satului care va fi ales de poporul român [19].

În lupta maselor pentru înfăptuirea transformărilor revoluţionare, încă de la începutul lunii octombrie 1944 apar forme noi, mai combative. Urmînd chemarea partidelor muncitoreşti şi a altor organizaţii democratice, masele îşi manifestă hotărîrea lor de luptă în numeroase mitinguri şi demonstraţii de stradă. În ziua de 1 octombrie 1944, la orele 12, muncitorii din diferite întreprinderi ale Capitalei, în majoritate femei, ieşind de la întruniri s-au înrolat, purtînd pancarte cu lozinci de ale Apărării Patriotice şi au parcurs B-dul Elisabeta pînă la statuia lui Mihai Viteazul, unde au ţinut un mare miting. Au luat cuvîntul G. Vlădescu-Răcoasa, Gheorghe Apostol şi alţii. Vorbitorii, arătînd că pînă în acel moment în întreaga ţară peste 100.000 muncitori erau organizaţi în sindicate, au subliniat că numai cu muncitorimea organizată se poate impune guvernului ţării ca legile să le facă luîndu-se în considerare interesele şi doleanţele muncitorimii [20].

În timp ce masele populare îşi manifestau mereu mai răspicat hotărîrea de a lărgi şi consolida drepturile dobîndite, guvernul Sănătescu, susţinut de monarhie şi de partidele „istorice", exponenţi ai burgheziei şi moşierimii, a trecut tot mai făţiş la adoptarea unor măsuri antidemocratice, la împiedicarea procesului de organizare a maselor şi a democratizării întreprinderilor şi instituţiilor. Componenţa şi activitatea guvernului Sănătescu confirmau pe deplin că acest guvern depunea toate eforturile pentru menţinerea regimului burghezo-moşieresc. În atare situaţie, partidele muncitoreşti şi organizaţiile democratice aderente la Platforma F.N.D. au refuzat să mai susţină guvernul Sănătescu, cerînd formarea unui guvern democratic compus din reprezentanţii partidelor politice. Urmînd chemarea F.N.D. publicată la 6 octombrie 1944, prin care se arată că guvernul Sănătescu şi Blocul Naţional Democrat nu se mai bucură de încrederea ţării, masele populare cereau cu hotărîre, în mari adunări, mitinguri şi în demonstraţii de stradă ce au antrenat zeci şi sute de mii de oameni, demisia guvernului cu majoritate reacţionară. Astfel de mitinguri şi demonstraţii de stradă au avut loc la Bucureşti, Ploieşti, Craiova, Giurgiu, Brăila, Braşov şi în alte centre ale ţării [21]. În 8 octombrie 1944, peste 100.000 muncitori, ţărani, intelectuali, întruniţi pe stadionul A.N.E.F. din Bucureşti, îşi afirmă răspicat voinţa manifestînd pe străzile Capitalei. În această zi, de dimineaţă, detaşamente organizate de muncitori, muncitoare, tineret, patrioţi şi patrioate, se scurgeau în şuvoaie pe străzile ce duc la stadionul

[19] *Idem*, din 12 octombrie 1944.
[20] Arhiva C.C. al P.C.R., Dos. 2193/3234, vol. 9, fila 221.
[21] *AIIP*, nr. 4 din 1957, p. 70.

A.N.E.F. şi se strîngeau pe strada Izvor într-un torent uriaş, peste care se întindeau spre cer pancarte înalte şi steaguri roşii larg desfăşurate. Lozinci de luptă răscolesc liniştea oraşului: Jos guvernul!, Vrem guvern Naţional — Democratic!, Pămînt ţăranilor!, Drepturi politice femeilor! etc. Această manifestaţie pentru Platforma F.N.D. şi împotriva guvernului s-a remarcat şi prin faptul că pentru prima oară după 23 august 1944, la o mare manifestaţie muncitorească au participat şi reprezentanţii ţăranilor, prin Frontul Plugarilor şi prin delegaţiile de ţărani din jurul Bucureştilor, venite să-şi exprime voinţa de luptă pentru pămînt şi drepturi. La această întrunire uriaşă, la care au participat P.C.R., P.S.D., Sindicatele Unite, Uniunea Patrioţilor, Frontul Plugarilor, Apărarea Patriotică, Madosz-ul, U.T.C. şi Tineretul Socialist, a vorbit şi un delegat al Diviziei „Tudor Vladimirescu" şi o reprezentantă a femeilor democrate. „Ziua de 8 octombrie 1944 — scria *Scînteia* — va rămîne o dată însemnată în istoria mişcării muncitoreşti din România, ziua cimentării Frontului Unic Muncitoresc. Va rămîne însă o dată şi în istoria politică a României, exprimînd momentul cînd forţele democratice unite au trecut la atacul de nimicire a duşmanului intern — legionarii şi antonescienii, paralel cu ofensiva desfăşurată pe front pentru distrugerea hitlerismului" [22].

În aceeaşi zi are loc la stadionul sportiv din Ploieşti o mare demonstraţie a muncitorilor, meşteşugarilor, comercianţilor, ţăranilor şi intelectualilor de pe Valea Prahovei, la care din partea C.C. al P.C.R. a vorbit Constantin Pîrvulescu. Ca pretutindeni în ţară, şi acest miting s-a desfăşurat sub semnul luptei hotărîte a maselor. Stadionul răsuna de glasul puternic al poporului: Trăiască unitatea sindicală!, Jos regimul crimelor şi terorii!, Vrem guvern Naţional — Democratic!, Pămînt, pîine, libertate! Cerem înlăturarea trădătorilor din administraţia publică şi particulară! [23].

Peste numai două zile, la orele 16,30 pe străzile Bucureştilor se desfăşoară o nouă demonstraţie. Cîteva mii de muncitori cu drapele şi pancarte, venind dinspre gara de nord, au manifestat pe B-dul Ferdinand, Regina Maria, îndreptîndu-se spre „Palatul Cultural" din B-dul Dragalina, unde s-au ţinut cuvîntări. Au vorbit 8 reprezentanţi din partea următoarelor întreprinderi: 2 de la C.F.R., 2 de la fabrica „Astra", 2 de la fabrica Textile, 1 de la Uzina Electrică şi 1 de la fabrica „Teba". Mulţimea adunată cerea răspicat: arestarea elementelor fasciste, lărgirea libertăţilor dobîndite, pămînt ţăranilor, guvern Naţional-Democratic. „Jos cu conducătorii actuali şi cu boerimea!", „Cerem arme şi în 24 de ore vom face noi ordine!" — strigau miile de voci ale demonstranţilor [24].

Valul luptei forţelor revoluţionare creştea pretutindeni. Acţionînd în front unic clasa muncitoare se manifesta din ce în ce mai puternic ca forţă conducătoare a poporului. Lupta sa unită, combativitatea ei au influenţat puternic celelalte pături de oameni ai muncii, ceea ce se reflecta în creşterea în intensitate şi lărgime a luptei revoluţionare. Raportul de forţă se schimba vizibil în favoarea forţelor democratice, lupta maselor

[22] *Scînteia*, din 11 octombrie 1944.
[23] *Idem*, din 12 octombrie 1944.
[24] Arhiva C.C. al P.C.R., dos. 2193/3234, vol. 9, filele 242—243.

populare se transforma tot mai mult dintr-o luptă împotriva rămășițelor fasciste, într-o luptă împotriva forțelor reacționare în genere.

Întrucît guvernul Sănătescu cu majoritate reacționară nu a luat măsuri concrete pentru îndepărtarea elementelor fasciste, urmînd chemarea partidelor muncitorești, lucrătorii din numeroase întreprinderi au alungat ei înșiși elementele fasciste, la sate țăranii au trecut la cucerirea unor primării în care au instalat autorități democratice, alese, în adunări, din mijlocul lor. Retragerea reprezentanților P.C.R. și ai P.S.D. din guvern, la 18 octombrie 1944, a înlesnit maselor să vadă mai clar caracterul reacționar al majorității guvernului, contribuind la intensificarea luptei pentru răsturnarea lui [25].

Oamenii muncii conduși de comuniști și celelalte elemente revoluționare au cerut în cadrul unor uriașe mitinguri și demonstrații repetate, formarea unui guvern alcătuit din reprezentanți ai partidelor politice, care să sprijine războiul antihitlerist, să lupte cu hotărîre pentru nimicirea rămășițelor fasciste din țară, să înfăptuiască reforma agrară democratică și alte măsuri în folosul poporului [26].

În ziua de 20 octombrie 1944 peste 60.000 de muncitori și alți cetățeni ai Capitalei au manifestat pentru un guvern național-democratic. Zeci de mii de muncitori și muncitoare, purtînd drapele și pancarte au umplut instantaneu străzile Bucureștilor. De pe B-dul Lascăr Catargiu, de pe șoseaua Bonaparte, de pe B-dul Basarab, coloanele cetățenilor se revărsau spre Piața Victoriei. La orele 16 piața era o mare de capete peste care fîlfiiau drapelele naționale ale României, steaguri roșii, drapelele U.R.S.S., ale Angliei și S.U.A. Fiecare întreprindere și organizație avea în frunte pancartele sale cu lozinci de luptă: Jos guvernul!, Vrem guvern național-democratic!, Afară cu fasciștii din întreprinderi și instituții!, La muncă egală, drepturi egale!, Trăiască Partidul Comunist!, Trăiască F.N.D.! etc. La orele 18 capul coloanei de demonstranți ajunge la statuia lui Mihai Viteazul, unde Lucrețiu Pătrășcanu, Chivu Stoica, Nicolae Ceaușescu și alții rostesc cuvîntări. Pentru starea de spirit a manifestanților este semnificativ faptul că la sfîrșitul demonstrației, mulțimea nu voia să plece pînă nu se comunică plecarea guvernului. Timp îndelungat masa manifestanților a continuat să strige: Cum rămîne cu guvernul? Să plece guvernul imediat! [27].

---

[25] *Scînteia*, din 19 octombrie 1944.

[26] În același timp, forțele reacționare se pregăteau să reprime cu forța mișcarea revoluționară. Acest fapt îl dovedește — între altele — adresa Comandamentului Militar al Capitalei din 13 octombrie 1944, în care s-a comunicat că potrivit planului de acțiune al acestui comandament „legiunea de jandarmi C.F.R. este prevăzută a interveni în caz de tulburări interne, cu întregul efectiv“ (Arhiva C.C. al P.C.R., Dos. 39.822, F.N. partea a II-a, fila 480). Amenințări de reprimare cu forța a mișcării revoluționare au fost proferate în special de către ministrul de interne, generalul A. Aldea, care a declarat că acțiunile de democratizare întreprinse de masele populare constituie „acte criminale“ și că prin aceste acțiuni masele grăbesc „deznodămîntul“ care le este hărăzit. (Arhiva C.C. al P.C.R., Fond Casa Regală, mapa 40).

[27] *Scînteia*, din 21 octombrie 1944.

În aceeaşi zi are loc o mare întrunire și la Craiova, unde în numele C. C. al P. C. R. şi al Consiliului F. N. D. a luat cuvîntul Gh. Gheorghiu-Dej: „Întregul popor român aşteaptă în momentul de faţă cu înfrigurare rezolvarea crizei politice și guvernamentale în care se găseşte ţara“ — a spus vorbitorul. A trecut apoi la expunerea situaţiei ţării după actul de la 23 August și a prezentat prevederile principale ale Platformei F. N. D. În încheierea cuvîntării sale el a adresat întregului popor un călduros mesaj spre unire. „Trebuie să înţelegeţi — a spus delegatul partidului comunist — că ne găsim într-un adevărat dezastru economic și de aceea trebuie unite toate forţele poporului“ [28]. Adunări şi mitinguri antiguvernamentale au avut loc şi în alte localităţi ale ţării. Astfel, în ziua de 22 octombrie, muncitorii din Lupeni, locuitorii Braşovului, iar la 23 octombrie muncitorimea ploieșteană s-a manifestat împotriva guvernului, cerînd cu hotărîre formarea unui guvern Naţional — Democratic [29].

Văzînd ridicarea poporului, lupta sa hotărîtă, forţele reacţionare au încercat să stăvilească acţiunile maselor, folosind chiar organele de stat împotriva demonstranţilor. În ziua de 24 octombrie 1944, la Bucureşti, în faţa fabricii „Trebitsch“ s-a produs o ciocnire violentă între muncitorii adunaţi, care manifestau pentru majorarea salariilor, ajutor de iarnă, reglementarea orelor de lucru, izgonirea elementelor fasciste din fabrică cerînd formarea unui guvern Naţional-Democratic şi între o companie de jandarmi, care a fost dusă la faţa locului pentru a împrăștia mulţimea adunată. După o luptă aprigă în care lucrătorii au încercat să dezarmeze pe jandarmi, demonstranții s-au încolonat, îndreptîndu-se spre centrul Capitalei [30].

Demonstraţiile maselor populare se ţineau lanţ. În ziua de 28 octombrie peste 70.000 de cetăţeni ai Capitalei și-au manifestat voinţa de luptă pentru demiterea guvernului Sănătescu şi instalarea unui guvern Naţional-Democratic. În cuvîntarea rostită la acest miting tovarăşul Nicolae Ceauşescu, exprimînd voinţa poporului, a spus (între altele): „Vrem un guvern care să dea drepturi egale tuturor cetăţenilor acestei ţări, care să aresteze pe toţi criminalii de război şi pe toţi criminalii legionari şi antonescieni. Și acest guvern trebuie să fie un guvern al F. N. D. Trebuie să-l impunem prin forţă! Așa cum aţi răspuns azi, veţi răspunde şi data viitoare. Dar, data viitoare, dacă venim să se ştie că ne vom impune altfel. Nici furtuna, nici uraganul, nici o putere din lume nu ne va opri!“ [31]. Adunarea populară a votat următoarea *moţiune:* „Noi cetăţeni ai Capitalei, muncitori, funcţionari şi intelectuali, întruniţi în marea adunare populară de azi, 28 octombrie, cerem imediata plecare a guvernului care vrea să împingă ţara pe marginea prăpastiei.

Noi cetăţeni ai Capitalei cerem neîntîrziata formare a unui guvern al F.N.D., un guvern care să meargă cu poporul şi în fruntea poporului pentru realizarea platformei F. N. D. Orice întîrziere şi tergiversare în

---

28 *Ibidem.*
29 Arhiva C.C. al P.C.R., Dos. 7694, fila 74 și *Scînteia,* din 27 octombrie 1944.
30 Idem, Dos. 2193/3234, vol. 9, fila 285.
31 *Scînteia,* din 31 octombrie 1944.

formarea guvernului cerut de ţară, sabotează continuarea războiului antihitlerist şi îndeplinirea condiţiunilor armistiţiului, însemnează continuarea mizeriei, foametei şi menţinerea hitleriştilor în posturile de răspundere.

Noi cetăţeni ai Capitalei ne luăm angajamentul de a lupta cu cea mai mare hotărîre pentru înlăturarea actualului guvern şi înlocuirea lui cu un guvern care să îndeplinească aspiraţiunile maselor populare. Nimic nu ne va putea sta în cale în lupta noastră de a impune un guvern F. N. D.

Trăiască Frontul Naţional-Democratic!".

Lupta hotărîtă a maselor populare, care în numeroasele adunări şi demonstraţii din ţară cereau plecarea imediată de la putere a guvernului, a fost încununată de succes, guvernul reacţionar fiind nevoit să demisioneze. La 4 noiembrie 1944, a fost format un nou guvern sub preşedinţia aceluiaşi general C. Sănătescu. Noul guvern era alcătuit însă din reprezentanţii partidelor politice şi ai unor organizaţii de masă, în care F.N.D. avea 10 reprezentanţi [32]. Luînd cuvîntul la marele miting consacrat demisiei primului guvern Sănătescu şi formării celui nou, tovarăşul Chivu Stoica arăta: „Doborîrea guvernului şi alcătuirea noului guvern s-o considerăm ca un succes al luptei noastre, dar trebuie să ducem lupta mai departe pentru binele poporului" [33].

Cu ocazia celei de a 27-a aniversări a Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie, în ziua de 7 noiembrie 1944, 300.000 de cetăţeni ai Capitalei, chemaţi de F. N. D., şi-au manifestat bucuria în lozinci scandate, în cîntece şi dansuri. „Trăiască România liberă şi democrată, prietenă a Uniunii Sovietice!", „Trăiască F. N. D.", „Trăiască Marea Revoluţie Socialistă din Octombrie", „Trăiască P.C.R.!", — răsunau lozincile strigate de manifestanţi. Chemarea la luptă a partidului comunist s-a auzit şi cu acest prilej sărbătoresc. În cuvîntarea sa rostită în faţa mulţimii, reprezentantul C. C. al P.C.R., Gh. Gheorghiu-Dej, atrăgea atenţia maselor arătînd: "... elementele fasciste din aparatul de stat şi din instituţiile publice şi particulare, precum şi din armată, împiedică, prin toate mijloacele, refacerea ţării, mobilizarea poporului pentru efortul de război... Politicienii care au susţinut un guvern reacţionar... cu sprijinul aparatului de stat tind să împiedice realizarea alianţei muncitorilor cu ţărănimea, mobilizarea poporului român într-un Front Naţional-Democrat de luptă contra fascismului şi de refacere a ţării, pentru independenţa naţională a ţării noastre, pentru România liberă şi democratică, pentru o sinceră prietenie cu Uniunea Sovietică" [34].

Partidele burghezo-moşiereşti ai căror reprezentanţi deţineau majoritatea ministerelor, împreună cu monarhia, au căutat să folosească şi al doilea guvern Sănătescu pentru a-şi întări poziţiile, manifestînd ostilitate şi ură faţă de revendicările cuprinse în Platforma F. N. D., revendi-

[32] În noul guvern, F.N.D. deţinea vicepreşedinţia Consiliului de Miniştri, 6 posturi de miniştri secretari de stat (la ministerele: Comunicaţiilor, Educaţiei Naţionale, Justiţiei, Muncii, Asigurărilor sociale, Minorităţilor) şi 3 subsecretariate de stat.

[33] *Scînteia*, din 6 noiembrie 1944; cf. *AIIP*, nr. 4, din 1957, p. 71.

[34] *Scînteia*, din 9 noiembrie 1944.

cări susţinute de masele largi populare. Din primele zile ale existenţei noului guvern s-a văzut clar că majoritatea reacţionară a guvernului desfăşura o activitate de sabotare a frontului antihitlerist, împiedica arestarea şi judecarea criminalilor de război, democratizarea vieţii sociale şi a aparatului de stat. Ministrul de interne, naţional-ţărănistul N. Penescu a refuzat să recunoască autorităţile democratice impuse de mase, dînd ordin poliţiei, jandarmeriei şi celorlalte organe statale reacţionare să împiedice cu orice preţ alungarea din întreprinderi, primării etc. a elementelor fasciste, reacţionare [35].

Acţiunile forţelor reacţionare din guvern au îndîrjit masele în lupta lor pentru democratizarea ţării. În intervalul de o lună cît s-a menţinut la putere cel de-al doilea guvern prezidat de C. Sănătescu, lupta maselor populare s-a dezvoltat într-un ritm din ce în ce mai rapid. O extindere continuă au luat întrunirile, mitingurile şi demonstraţiile de stradă, care adeseori s-au transformat în acţiuni concrete de luptă. În focul unor puternice acţiuni de masă, peste capul şi împotriva voinţei guvernului au fost alungaţi prefecţii, primarii, ajutorii de primari şi alte elemente fasciste din conducerea administrativă a unor oraşe şi judeţe, evidenţiindu-se astfel cu pregnanţă avîntul revoluţionar nestăvilit al maselor [36]. Astfel, la lupta pentru ocuparea prefecturii judeţului Dîmboviţa au participat 10.000 de cetăţeni, la acţiunea de ocupare a prefecturii din Arad 15.000 de oameni ai muncii, la cea de la Craiova 20.000, la cea de la Timişoara 25.000 etc. La sfîrşitul lunii noiembrie 1944, în peste 30 de judeţe ale ţării din totalul de 58, funcţionau prefecţi instalaţi prin acţiunea revoluţionară a maselor populare [37].

Cu sprijinul direct al clasei muncitoare (conducătorul revoluţiei populare) s-a intensificat în această perioadă şi lupta maselor ţărăneşti, devenind tot mai puternice manifestările care, pe lîngă ocuparea primăriilor exprimau dorinţa ţăranilor muncitori de a ocupa şi împărţi pămînturile moşiereşti. „Principalul este — arăta V. I. Lenin — ... ca grevele, mitingurile, demonstraţiile să se succeadă fără întrerupere, ca întreaga ţărănime şi întreaga armată să afle despre lupta îndîrjită a muncitorilor, ca satul — chiar şi cel mai îndepărtat — să vadă că în oraşe nu e linişte, că *'ai noştri'* s-au ridicat, că ei luptă pe viaţă şi pe moarte, că luptă pentru

[35] Cu ordinul nr. 14.420 din 15 octombrie 1944, Ministerul Afacerilor Interne a făcut cunoscut locuitorilor din toate comunele că „Toate actele oficiale ce se eliberează de primar... pentru a nu fi lovite de nulitate, urmează a fi eliberate şi semnate de primarii numiţi de autorităţile ierarhice administrative cu respectarea legilor în vigoare. Actele semnate de persoane neconfirmate, fără jurămînt, în afară de cadrul legii, nu sînt valabile şi deci fără folos persoanelor care le obţin". (*Buletinul judeţului Dîmboviţa*, nr. 14, din 16—31 octombrie 1944, p. 11 şi *Scînteia*, din 12—16 octombrie 1944).

[36] Exprimînd teama în faţa luptei revoluţionare a maselor, generalul C. Sănătescu spunea în şedinţa Consiliului de Miniştri din 20 noiembrie 1944: „Nu cumva să scăpăm din mînă autoritatea şi să treacă peste noi aceste mase, care astăzi vor să-şi aleagă primarii, mîine vor cere de lucru etc. şi nu le vom mai putea stăpîni". (Arhiva C.C. al P.C.R., Dos. 288 (Nr. 34—1944), fila 73.)

[37] I. Necşa, *Aspecte din lupta pentru instaurarea unor autorităţi locale democratice*, în *Studii*, nr. 4, 1959, p. 298.

o viață mai bună, pentru un salariu mai ridicat, pentru încetarea exceselor și a arbitrariului autorităților, pentru predarea pămînturilor moșierești țăranilor, pentru răsturnarea monarhiei moșierești..., pentru republică" [38].

La chemarea P.C.R., țărănimea cu sprijinul clasei muncitoare trece în luna noiembrie 1944 la acțiune revoluționară pentru ocuparea și împărțirea pămînturilor moșierești, în conformitate cu prevederile platformei F. N. D. [39]. În focul acestei lupte se închega tot mai mult alianța dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare, forță socială capabilă să zdrobească forțele reacționare și împotrivirea claselor exploatatoare.

Bazîndu-se pe creșterea luptei maselor populare, partidele muncitorești și organizațiile de masă democratice au dus o campanie susținută de demascare a elementelor reacționare din guvern, concentrînd focul mai ales împotriva lui N. Penescu, care la Ministerul de Interne se manifestase ca dușman neîmpăcat al maselor [40]. Frontul Național-Democratic a cerut demisia acestuia și înlocuirea lui cu un reprezentant al forțelor democratice. F. N. D., totodată, a cerut ca partidele „istorice" să-și respecte angajamentul privind instalarea la Ministerul de Război a unei persoane desemnate de forțele democratice [41]. Aceste cereri ale F. N. D. au fost puternic susținute de masele populare prin mitingurile și demonstrațiile organizate spre sfîrșitul lunii noiembrie și începutul lui decembrie 1944.

---

[38] Lenin și Stalin, *Despre sindicate*, Edit. C.G.M., 1949, p. 477.

[39] Referindu-se la acțiunile „violente" ale maselor populare, ministrul de interne de atunci, național-țărănistul N. Penescu, în expunerea sa asupra situației interne prezentată în ședința Consiliului de Miniștri din 20 noiembrie 1944, raporta cu amărăciune: „Aceasta înseamnă, domnilor, că acolo, la periferie, se întîmplă altfel decît ceea ce colegii noștri din guvern hotărăsc și decît ceea ce decide guvernul" (a se citi: *majoritatea reacționară*, n.n.). Ripostînd lui N. Penescu, ministrul justiției, comunistul L. Pătrășcanu a spus: „Într-o serie întreagă de localități s-au făcut alegeri de primari și prefecți. Cum vă explicați dv. acest fenomen care tinde să se generalizeze? Este el într-adevăr opera unor instigatori care se găsesc la Constanța, la Brăila, la Tîrgoviște? NU. Noi trebuie să recunoaștem că trăim un proces de democratizare adîncă a României, căruia i se pun piedici!". „Să stabilim principial — spunea vicepreședintele, Dr. Petru Groza —: ținem cont de voința populară manifestată înainte de a se constitui acest guvern neconstituțional; ținem cont de voința populară manifestată acolo unde s-a manifestat, după instituirea acestui guvern..." (Arhiva C.C. al P.C.R., Dos. 288 (Nr. 34—1944), filele 4/1, 9/5, 12/5.)

[40] Ministerul de Interne a publicat lista legionarilor care urmau să fie arestați, dîndu-le în acest fel posibilitatea să se ascundă și să continue sabotajul. Concomitent cu aceasta, Ministerul de Interne a ordonat arestarea primarilor aleși de mase în mai multe localități, căutînd să restabilească în funcțiile lor pe primarii fasciști și reacționari.

[41] În memoriile sale generalul Ilie Crețulescu arată următoarele: „Palatul, în urma presiunilor lui Maniu și Brătianu refuza să numească titular la Ministerul Armatei, conform propunerii lui Sănătescu, pe generalul Vasiliu-Rășcanu, despre care spunea că este comunist... Într-o audiență de lucru la fostul rege — ultima — am avut nedelicatețea și îndrăzneala — continuă I. Crețulescu — să-i spun: — Nu e bine Majestate să vă plecați prea mult urechea la Maniu și Brătianu; aceștia sînt oameni vechi, cu mentalitate învechită. Ar fi bine să vă înconjurați de oameni noi, fiindcă populația este nemulțumită și agitată, cerînd mari și urgente reforme democratice. Fostul rege s-a ridicat în picioare, mi-a întors spatele și a plecat din cabinet, lăsîndu-mă singur" (Arhiva C.C. al P.C.R., Dos. 55/168).

La marile mitinguri şi demonstraţii desfăşurate în Capitală şi în numeroase oraşe din ţară, au participat zeci şi sute de mii de oameni ai muncii, ţărani şi intelectuali. Astfel: 200.000 la Bucureşti, peste 30.000 la Ploieşti, 15.000 la Tîrgovişte, 10.000 la Moreni, 15.000 la Arad, 25.000 la Timişoara, mii şi mii la Brăila, Braşov, Petroşeni, Sibiu, Cîmpina etc. [42]. Acest uriaş val de mitinguri şi demonstraţii în care masele populare cereau demiterea lui N. Penescu, arestarea şi judecarea criminalilor de război, recunoaşterea de către guvern a noilor organe administrative alese, desfiinţarea jandarmeriei şi înlocuirea ei cu miliţia populară etc. a dus la căderea şi a celui de al doilea guvern Sănătescu. Formarea, la 6 decembrie 1944, a noului guvern, sub preşedinţia generalului N. Rădescu, a avut loc în condiţiile întăririi considerabile a *forţelor revoluţionare* şi slăbirii vădite a reacţiunii. Planurile partidelor „istorice“ şi ale palatului de a destrăma F. N. D.-ul şi de a constitui un guvern politic de coaliţie fără comunişti a eşuat, forţele democratice păstrîndu-şi toate poziţiile din guvernul precedent. Sub presiunea maselor populare şi datorită poziţiei hotărîte a reprezentanţilor F. N. D. în guvern, Rădescu a fost nevoit să ia unele măsuri privind democratizarea vieţii politice [43]. În asemenea condiţii, pînă la sfîrşitul lunii ianuarie 1945 nu au mai avut loc mitinguri şi demonstraţii de masă împotriva guvernului prezidat de generalul N. Rădescu, de felul celor desfăşurate în lunile septembrie-noiembrie. Comuniştii şi ceilalţi activişti progresişti au folosit acest interval de timp pentru intensificarea muncii de clarificare politică şi organizare a maselor populare. În întreprinderi şi instituţii, la sate s-au ţinut numeroase adunări în care reprezentanţii forţelor democratice, şi îndeosebi comuniştii, explicau maselor situaţia politică, poziţia P.C.R. şi a celorlate partide, organizaţii şi grupări, opoziţia dintre forţele democratice şi cele reacţionare, indicîndu-le calea de rezolvare a sarcinilor care stăteau în faţa întregului popor. Astfel de întruniri şi adunări au avut loc, de exemplu, în Piaţa Teatrului Naţional din Bucureşti, în ziua de 13 decembrie, cu ocazia comemorării împlinirii a 26 de ani de la masacrarea muncitorilor tipografi în Piaţa Teatrului Naţional, miting la care au participat delegaţi de la majoritatea fabricilor din Capitală; la fabrica de avioane I.A.R. Braşov, în ziua de 10 decembrie; în oraşul Băileşti judeţul Dolj, în 10 decembrie cu participarea ţăranilor şi muncitorilor din întreprinderi, la Uzinele metalurgice „Titan, Nădrag, Călan“ şi în alte multe întreprinderi şi instituţii din Capitală, Valea Prahovei, Valea Jiului şi din alte localităţi ale ţării. La aceste adunări ţinute în lunile decembrie — ianuarie masele populare, informîndu-se asupra situaţiei politice a ţării, au adoptat moţiuni pe care le trimiteau în majoritatea cazurilor direct preşedintelui Consiliului de Miniştri, generalul N. Rădescu. Iată moţiunea votată de adunarea muncitorilor de la „Societatea de Gaz şi Electricitate“ şi U.C.B., prezentată

[42] *Scînteia*, din 1 şi 2 decembrie 1944; *Luptătorul bănăţean*, din 1 decembrie 1944 şi Arhiva C.C. al P.C.R., Dos. 2193/3234, vol. 9, filele 378, 399, 400, 435; cf. Al. Gh. Savu, *art. cit.*, p. 73.

[43] De pildă: abrogarea legislaţiei rasiale, adoptarea legii sindicatelor, înfiinţarea Comisiei pentru studiul reformei agrare etc.

de către o delegaţie generalului N. Rădescu: „Muncitorii şi funcţionarii 'Societăţii de Gaz şi Electricitate' precum şi ai U.C.B. adunaţi (în ziua de 12 ianuarie 1945 n.n.) pentru a lua cunoştinţă de sarcinile care se pun salariaţilor în legătură cu Congresele sindicale, constată că:

Efortul de război al ţării noastre împotriva hitlerismului este sabotat de către criminalii de război şi de către complicii legionarilor şi Antoneştilor, care mai împînzesc încă administraţiile publice şi întreprinderile particulare.

Sporirea producţiei şi refacerea ţării sînt împiedicate prin tot felul de manevre, de aceleaşi elemente.

Viaţa pentru păturile largi muncitoare devine din ce în ce mai grea din cauza speculei, care provoacă urcări nejustificate de preţuri şi o lipsă artificială de mărfuri pe piaţă.

Pentru a remedia această stare de lucruri, muncitorii şi funcţionarii cer luarea unor măsuri energice, prin:

1) Instituirea controlului cetăţenesc în întreprinderi asupra producţiei şi desfacerii produselor;

2) Fixarea şi menţinerea unor preţuri juste la toate articolele de primă necesitate ;

3) Izgonirea din întreprinderi şi instituţii şi arestarea criminalilor de război şi a tuturor sabotorilor, legionarilor şi speculanţilor;

Ne angajăm să înzecim sforţările noastre pentru sporirea producţiei şi întărirea efortului de război al ţării" [44].

Moţiuni asemănătoare au fost prezentate generalului N. Rădescu de către delegaţii salariaţilor din marile întreprinderi ale Capitalei: Industria Iutei, Ţesătoriile Reunite, Noua Filatură de Bumbac, „Mioara", Ford, Fichet, Postăvăria Română, Filatura Română, Tricotajul, Ruloul, Mătasea Românească, Uzinele Metalurgice „Griviţa", Atelierele Ministerului Sănătăţii etc. — precum şi ai salariaţilor mai multor întreprinderi industriale din alte centre ale ţării [45].

În moţiunea votată în unanimitate cu ocazia unei întruniri ţinute în sala „Malaxa", la care au participat peste 4 000 de muncitori din diferite întreprinderi ale Capitalei, deasemenea au fost formulate importante revendicări care exprimau doleanţele întregului popor: măsuri imediate contra speculei, a sabotării producţiei şi dosirii mărfurilor; epurarea grabnică a aparatului de stat; realizarea imediată a Platformei F.N.D., controlul producţiei şi repartiţiei prin Comitetele de fabrică; legea sindicatelor trebuie să consfinţească unitatea de fapt a clasei muncitoare; bunurile sechestrate de la inamic să fie administrate în colaborare de reprezentanţi ai guvernului, ai muncitorilor şi funcţionarilor din întreprinderi etc. [46].

Sub influenţa acţiunilor clasei muncitoare, în luna ianuarie 1945 au avut loc mari întruniri şi conferinţe ale maselor ţărăneşti în toate regiunile ţării. Principalele probleme dezbătute de ţărănime cu aceste ocazii erau legate de organizarea şi înfăptuirea neîntîrziată a reformei agrare.

---

[44] *Scînteia*, din 13 ianuarie 1945.
[45] *Idem*, din 15 şi 19 ianuarie 1945.
[46] *Idem*, din 13 ianuarie 1945.

Citām de exemplu marea adunare ţărănească din Iaşi, ţinută în sala prefecturii, la care dezbătînd situaţia politică a ţării, participanţii au formulat în moţiunea adoptată cerinţele cele mai arzătoare ale ţăranilor:

1) Confiscarea marilor moşii, de peste 50 ha şi împroprietărirea ţăranilor lipsiţi de pămînt sau cu pămînt puţin; *2)* Guvernul să ne dea inventar agricol, seminţe la timp şi mijloace de transport; *3)* Cerem credite pe termene lungi şi fără dobînzi, pentru ca astfel să ne putem reface gospodăriile noastre; *4)* Cerem ca la fiecare comună să se dea cel puţin un tractor, deoarece altfel, din lipsă de animale nu vom putea face însămînţările din primăvară; *5)* Cerem ca populaţia de la ţară să fie ajutată cu mărfuri de primă necesitate; *6)* Cerem înfiinţarea de dispensare la ţară, precum şi ajutoare cu medicamente în mod gratuit: *7)* Cerem ca toate comunele să aibă în proprietatea lor păduri; *8)* Cerem înfiinţarea de cooperative săteşti de producţie şi consum; *9)* Cerem desfiinţarea premilităriei; *10)* Cerem înmulţirea şcolilor la sate şi (totodată) acordarea de rechizite şi cărţi şcolare gratuite copiilor săraci; precum şi scutirea de taxe pentru curs secundar; *11)* Cerem anularea tuturor datoriilor ţărăneşti, care au fost contractate cu băncile şi cămătarii satelor; *12)* Cerem arestarea tuturor criminalilor de război şi a tuturor acelora care au împins ţara la dezastru şi judecarea lor de către tribunalele populare[47].

Întrunirile şi conferinţele ţărăneşti, la care au participat un mare număr de reprezentanţi ai P.C.R., ai Sindicatelor şi ai organizaţiilor democratice, au prilejuit stabilirea unor contacte mai strînse şi mai eficiente între masele ţărăneşti şi clasa muncitoare. Combativitatea manifestată de masele orăşeneşti dădea încredere ţăranilor muncitori, care înţelegeau din ce în ce mai bine că numai alianţa cu clasa muncitoare poate asigura realizarea transformărilor revoluţionare spre care tindea şi ţărănimea.

Atitudinea hotărîtă a maselor muncitoreşti şi ţărăneşti în procesul luptei pentru democratizarea vieţii economice şi social-politice a ţării a exercitat o înrîurire asupra altor categorii sociale. Astfel, pe lîngă funcţionarii din întreprinderile industriale, sub impulsul evenimentelor, salariaţii publici, profesorii şi învăţătorii, ziariştii şi femeile democrate păşesc pe calea organizării. În acest sens, întrunindu-se în lunile decembrie — ianuarie au dezbătut şi problema salarizării; au cerut să se facă cît mai grabnic epuraţia; femeilor din toate păturile sociale să li se acorde drepturi egale cu ale bărbaţilor, să se lichideze analfabetismul etc. [48].

În aceste condiţii, cînd lupta maselor populare pentru dezvoltarea ţării pe drumul democraţiei şi progresului era în plină desfăşurare, forţele reacţionare au încercat să stăvilească cursul evenimentelor. Curînd a devenit evident că întreaga activitate a majorităţii reacţionare a guvernului Rădescu era îndreptată spre dezorganizarea economiei naţionale, spre scăderea capacităţii de luptă a Armatei române şi împiedicarea democratizării ţării. Din a doua jumătate a lunii decembrie 1944, elementele fasciste rămase în aparatul de stat, patronii, moşierii simţindu-se mai în siguranţă, au prins din nou curaj şi au început acţiuni teroriste, pentru

[47] *Idem,* din 27 ianuarie 1945.
[48] *Idem,* din 1, 5, 7, 11, 12, 17, 23 şi 28 ianuarie 1945.

a intimida masele [49]. Toate acestea arătau clar că partidele burghezo-moşiereşti şi palatul nu voiau să satisfacă revendicările maselor populare, că salvarea ţării rezidă numai în instaurarea unui guvern de largă concentrare democratică.

Analizînd situaţia creată şi ţinînd seama de schimbarea continuă, în procesul luptei revoluţionare, a raportului de forţe între clase în favoarea maselor populare, la începutul anului 1945 P.C.R. împreună cu celelalte partide şi organizaţii democratice componente ale F.N.D. au lansat lozinca luptei nemijlocite pentru instaurarea puterii populare şi au chemat ţărănimea muncitoare să treacă imediat la înfăptuirea de jos a reformei agrare. În condiţiile intensificării luptei maselor de la oraşe şi sate şi văzînd necesitatea stringentă ca guvernul Rădescu să fie răsturnat, P.C.R. a elaborat şi a publicat la 28 ianuarie 1945 — concomitent cu lucrările Congresului Sindicatelor Unite din România — „Programul de guvernare a F.N.D.“. Lansarea acestui program, care, conţinînd concluziile trase de partidul comunist în momentul istoric respectiv, concretiza linia tactică a forţelor democratice şi prevedea măsurile ce trebuiau înfăptuite după cucerirea puterii, a marcat un nou pas important în procesul de concentrare a luptei tuturor forţelor democratice în vederea rezolvării imediate a principalei probleme a revoluţiei — problema puterii. Programul a fost primit cu entuziasm de masele populare care şi-au însuşit revendicările pe care le cuprindea, manifestîndu-se pentru susţinerea lui în numeroase mitinguri, întruniri şi demonstraţii în întreaga ţară. În zilele următoare, la oraşe şi sate, mase mult mai mari decît în toamna anului 1944 exprimau hotărîrea oamenilor muncii de a aduce la cîrma ţării un guvern care să reprezinte clasa muncitoare şi aliaţii săi în revoluţie, capabil să înfăptuiască sarcinile desăvîrşirii revoluţiei burghezo-democratice. La chemarea partidelor muncitoreşti şi a organizaţiilor democratice aderente la F.N.D. masele populare au pus stăpînire pe stradă, tumultul coloanelor de demonstranţi manifestînd sub lozinca instaurării unui guvern al Frontului Naţional-Democratic. Astfel, în zilele de 31 ianuarie, 2, 3, 4 şi 5 februarie au demonstrat 300.000 de persoane la Bucureşti, 30.000 la Ploieşti, cîte 6.000 la Craiova şi Moreni, cîte 5.000 la Cîmpina şi Tulcea, cîte 3.000 la Roman şi Botoşani, 8.000 la Brăila, 10.000 la Tîrgovişte, peste 30.000 la Constanţa etc. [50]. În unele oraşe manifestaţiile şi adunările au fost organizate pe sectoare, ca de pildă la Timişoara, unde au avut loc 6 mari adunări. În aceste zile şi în Capitală s-au organizat întruniri ale F.N.D. pe sectoare, la care au luat parte zeci de mii de oameni ai muncii.

---

[49] Referindu-se la acţiunile primejdioase din această perioadă, *Scînteia* constata: „Se petrec în ultima vreme fapte de o mare gravitate, care nu pot fi considerate ca incidente izolate, ci îmbracă o semnificaţie politică specială. Nu trece zi fără să aflăm că în diferite regiuni ale ţării se comit agresiuni şi asasinate puse la cale şi săvîrşite de fascişti şi de elemente reacţionare moşiereşti“ (nr. 23, din 29 decembrie 1944).

[50] *Scînteia*, din 1, 5, 6 şi 7 februarie 1945; cf. Al. Gh. Savu, *art. cit.*, p. 82—83.

În adunările şi mitingurile din întreprinderi şi instituţii, muncitorii, funcţionarii şi intelectualii, odată cu adoptarea de moţiuni în sprijinul instaurării unui guvern de largă concentrare democratică, au dezbătut şi rapoartele delegaţiilor participante la lucrările Congreselor sindicale şi şi-au luat angajamente pentru ridicarea producţiei. În acest sens s-au desfăşurat adunările de la Atelierele C.F.R. din ţară, de la fabricile şi uzinele „Lemaître", „Vulcan", „Laromet", „Leonida", „U.C.B.", „S.T.B.", „Malaxa", Fabrica de chibrituri, „Filaret", Fabrica de avioane „S.E.T.", C.A.M., Moara Asan, „Cartea Românească", Fabricile I.A.R., Poldi — I.A.R., „Scherg" din Braşov ş.a.[51]. Pentru aducerea la putere a guvernului de largă concentrare democratică s-a pronunţat şi Conferinţa femeilor muncitoare, ce a avut loc la Bucureşti în ziua de 30 ianuarie 1945. Valul adunărilor, mitingurilor şi demonstraţiilor era în continuă creştere, ele dovedind — aşa cum a arătat *Scînteia* — că „forţa poporului a crescut imens"[52]. „Vrem guvern F.N.D.!", „Pămînt ţăranilor!" — erau cerinţele fundamentale de care se legau toate revendicările maselor populare.

Programul de guvernare al F.N.D. a avut o influenţă puternică şi în rîndurile maselor ţărăneşti. Adunarea organizată de Frontul Plugarilor la Oneşti (jud. Bacău), la care au participat 2.000 de cetăţeni, a declarat că ţăranii se consideră mobilizaţi în lupta generală pentru aducerea la cîrma ţării a unui guvern F.N.D. Ţăranii din satul Frunzăneşti-Fundeni (jud. Ilfov), ai satelor din judeţele Buzău, Prahova, Covurlui şi din multe alte comune au salutat cu entuziasm programul şi au cerut instaurarea neîntîrziată a unui guvern F.N.D.[53].

Sprijinul unanim acordat Programului de guvernare al F.N.D. dovedeşte că cele mai largi mase populare s-au convins din proprie experienţă că guvernele cu majoritate reacţionară şi partidele burghezo-moşiereşti duc o politică antipopulară şi că numai F.N.D., condus de Partidul Comunist, poate forma un guvern democratic, capabil să asigure satisfacerea revendicărilor economice şi politice ale poporului.

Lansarea la 10 februarie 1945 a lozincii de ocupare cu forţa a pămînturilor moşiereşti[54], precum şi trimiterea unui mare număr de activişti in diferite regiuni ale ţării pentru sprijinirea politică şi organizatorică a mişcărilor ţărăneşti au contribuit în mare măsură la mobilizarea şi mai activă, alături de clasa muncitoare, a maselor ţărăneşti. Mii de ţărani, veniţi cu căruţe sau pe jos, au luat parte la mitingurile şi demonstraţiile din diferite oraşe ale ţării.

Dezvoltarea în amploare şi în intensitate a acţiunilor revoluţionare ale maselor populare a alarmat cercurile reacţionare. Clasele exploatatoare

---

[51] *Scînteia*, din 2—5 februarie 1945.

[52] *Idem*, din 3 şi 10 februarie 1945.

[53] *Idem*, din 4, 5, 6, 9 şi 12 februarie 1945.

[54] C.C. al Frontului Plugarilor a publicat la 10 februarie 1945 un Apel către ţărănime în care se arăta: „De la guvernul care este acum la putere nu aveţi nimic bun de aşteptat. Nu avem timp de pierdut... Soarta voastră este în mîinile voastre... adunaţi-vă puterile şi înfăptuiţi imediat reforma agrară" (*Frontul Plugarilor*, 10 februarie 1945). Conducerea P.C.R. îndemna ţărănimea: „Nu avem timp de pierdut! Treceţi imediat la luptă!" (*Scînteia*, 11 februarie 1945).

au făcut eforturi disperate pentru a stăvili lupta revoluţionară a maselor [55]. Susţinut de reacţiunea internă şi contînd pe sprijinul activ al cercurilor imperialiste străine, Rădescu a hotărît să-şi apere poziţia politică prin folosirea violenţei împotriva maselor [56]. Forţele reacţionare, pierzînd poziţie după poziţie, au iniţiat provocări fasciste în Capitală (ca aceea din sala „Aro", sau de la Uzinele „Malaxa") şi în mai multe localităţi din provincie, au încercat să modifice compoziţia guvernului prin demiterea a trei subsecretari de stat fără ştirea şi consimţămîntul miniştrilor reprezentanţi ai F.N.D. Situaţia politică devenea deosebit de gravă.

Ca răspuns la provocările lui Rădescu şi la acţiunile huliganice ale bandelor reacţionare, la chemarea F.N.D. s-au ţinut puternice demonstraţii populare în întreaga ţară, la care au participat zeci şi sute de mii de cetăţeni, cerînd demisia imediată a guvernului cu majoritate reacţionară. Astfel, în zilele de 10—13 februarie 1945, au demonstrat în Capitală 500.000 de oameni, la Ploieşti 60.000, la Brăila 10.000, la Constanţa şi la Moreni cîte 10.000, la Deva 8.000 [57]. Luînd cuvîntul în numele C.C. al P.C.R., Gh. Gheorghiu Dej, la mitingul ţinut în 13 februarie la Bucureşti, a chemat masele la luptă necruţătoare împotriva elementelor fasciste, pentru aplicarea în practică a Programului de guvernare al F.N.D. şi a asigurat ţărănimea de sprijinul deplin al clasei muncitoare [58].

În aceleaşi zile, pentru formarea unui guvern F.N.D. într-un puternic elan de luptă, mase uriaşe au demonstrat la Iaşi, Botoşani, Cluj, Timişoara, în Valea Jiului şi în multe alte centre ale ţării. Totodată, în întreprinderi, instituţii şi la sate au loc întruniri şi mitinguri de protest la care mii şi mii de muncitori, funcţionari, ţărani şi cetăţeni aparţinînd micii burghezii de la oraşe, iau poziţie împotriva guvernului Rădescu şi a miniştrilor săi reacţionari. Referindu-se ulterior la aceste evenimente de mare amploare, publicistul Henry Prous, în cartea sa „Destin de la Roumanie", scria următoarele: „Începînd de la 11 februarie, Rădescu este

---

[55] Prefecţii au primit dispoziţii de a menţine ordonanţele fasciste-antonesciene. Circulara nr. 36.110 a Comandamentului Corpului V anunţa că „se menţin şi mai departe dispoziţiile art. 3 din ordonanţa nr. 11 din 1942 şi ordonanţa nr. 11 din 1943, care prevăd că sînt interzise convocările, întrunirile, adunările, seratele etc. fără autorizarea prealabilă a organelor militare, politice şi administrative". În continuare, circulara arăta: „se interzice orice adunare a comitetelor sindicale de fabrică, sindicatelor judeţene, corpurilor constituite, fără aprobarea prealabilă a Comandamentului titular al garnizoanei de reşedinţă, singurul în măsură să aprobe cererile de acest fel" (*Frontul Plugarilor,* 11 februarie 1945).

[56] În şedinţa Consiliului de Miniştri din 16 februarie 1945, ocupîndu-se de situaţia politică, Rădescu a spus: „Mă lupt de două luni şi jumătate pentru o chestiune pe care o socotesc capitală: intrarea în legalitate, păstrarea ordinei în ţară. — Spre marea mea părere de rău, nu numai că nu văd nici o ameliorare, dar, dimpotrivă, văd în fiecare zi, în fiecare clipă, împingîndu-se mai mult la anarhie. Acesta este cuvîntul: anarhie!... În situaţia pe care o am — a declarat Rădescu — mă voi opune din toate puterile şi, dacă este nevoie să ajungem la război civil, îl voi face domnilor, oricare ar fi rezultatul" (Arhiva C.C. al P.C.R., Dos. 303 (Nr. 6—1945), filele 2, 4)

[57] *Scînteia*, 15, 16 şi 17 februarie 1945.

[58] *Idem*, 16 februarie 1945.

pus în imposibilitate să-şi îndeplinească funcţiile... Manifestaţiile de stradă nu încetează"[59].

Într-adevăr, la începutul lunii februarie, *lupta* maselor populare, în frunte cu clasa muncitoare, a intrat într-o fază nouă, fază hotărîtoare a bătăliei pentru putere. În întreaga ţară se desfăşoară un neîntrerupt val de mitinguri şi demonstraţii, în care masele sub conducerea P.C.R., punînd stăpînire pe străzi, cereau cu hotărîre înfăptuirea neîntîrziată a prevederilor cuprinse în Programul de guvernare al F.N.D. Mitingurile şi demonstraţiile se împletiră strîns cu procesul din ce în ce mai activ de ocupare a primăriilor şi prefecturilor, de democratizare a întreprinderilor şi ocupare a pămînturilor moşiereşti, proces care din a doua jumătate a lunii februarie 1945 a căpătat un caracter general. Uriaşa ridicare a maselor şi închegarea alianţei muncitoreşti-ţărăneşti grăbeau deznodămîntul bătăliei pentru putere în favoarea forţelor democratice.

Acţiunile revoluţionare mereu crescînde ale maselor populare au exercitat o influenţă puternică asupra armatei. „Lupta dîrză a muncitorilor, grevele permanente, demonstraţiile, revoltele parţiale, toate aceste bătălii şi încăierări de probă, ca să spunem aşa, — arăta V. I. Lenin — atrag inevitabil armata în viaţa politică, ca şi în sfera problemelor revoluţionare. Experienţa luptei luminează mai repede şi mai profund decît ar putea s-o facă — în acele condiţii — ani întregi de propagandă"[60]. Sub influenţa evenimentelor revoluţionare şi datorită muncii de lămurire desfăşurată în unităţile militare, în rîndurile ostaşilor, subofiţerilor şi ofiţerilor patrioţi îşi croia drum tot mai puternic convingerea despre necesitatea schimbării guvernului cu majoritate reacţionară. În momentul hotărîtor al luptei pentru putere Rădescu n-a putut folosi armata împotriva maselor populare. În mai multe localităţi, unităţile militare trimise împotriva poporului au trecut de partea acestuia, manifestînd deschis împotriva guvernului Rădescu[61].

În atare situaţie, bazîndu-se pe avîntul revoluţionar al maselor, pe voinţa majorităţii covîrşitoare a poporului de a înfăptui instaurarea unui guvern de largă concentrare democratică, la şedinţa din 21 februarie 1945 a Consiliului de Miniştri reprezentanţii F.N.D. în guvern au cerut demisia miniştrilor reacţionari. Iată un extras din procesul verbal al şedinţei:

---

[59] Henry Prous, *Destin de la Roumanie*, Paris, 1954, p. 173; cf. *Studii şi materiale de istorie contemporană*, vol. II, Bucureşti, 1962, p. 365.

[60] Lenin şi Stalin, *op. cit.*, p. 248.

[61] La Turnu Măgurele, trupele care au înconjurat prefectura, unde se aflau baricadaţi 50 de reprezentanţi ai muncitorilor şi ţăranilor, în frunte cu prefectul ales de popor, au refuzat să tragă în persoanele civile. De asemenea, în ziua de 24 februarie, la Craiova, ostaşii s-au ridicat împotriva ofiţerilor reacţionari care au dat ordin să tragă asupra maselor ce înconjuraseră prefectura. Cazuri asemănătoare s-au petrecut la Fălticeni (18 februarie), Botoşani (26 februarie) şi în alte locuri. Ba mai mult, populaţia oraşului Sibiu, cu ajutorul armatei şi-a ales noul prefect. Un ecou puternic au avut în rîndurile unităţilor militare declaraţiile făcute la 25 februarie de comandantul şi şeful Statului-major al Corpului IV Armată, care au arătat că susţin lupta maselor populare, şi declaraţia de înfierare a crimelor comise din ordinul lui Rădescu, semnată de un grup de ofiţeri superiori, la 26 februarie 1945.

Dr. Petru Groza: „Guvernul s-a constituit la 6 decembrie 1944 cu membrii recrutați din diferite grupări și partide, care s-au hotărît să colaboreze. Deunăzi, ieri, sau alaltăieri a văzut lumina zilei un jurnal al Consiliului de Miniștri prin care se desființează trei subsecretariate de stat. Întrucît din cele trei subsecretariate de stat desființate unul cădea, conform acordului nostru care stă la baza constituirii guvernului, în lotul F.N.D., desigur că noi nu putem admite acest lucru, nici ca fond și cu atît mai puțin ca formă... Această procedură arată că am ajuns la o adîncire în căderea noastră pe panta acestor complicațiuni politice, de unde nu se mai poate trece mai departe și este cel mai firesc și cel mai natural lucru pe care îl așteptăm, ca regulă elementară, ca domnul prim-ministru, ca domnul președinte al Consiliului nostru să tragă toate consecințele. Noi denunțăm acordul și cerem domnului prim-ministru, care a constituit acest guvern în baza unui acord cu partidele liberal, național-țărănesc și F.N.D., să prezinte demisia cabinetului..."

Gen. N. Rădescu: „Domnilor miniștri, întrucît nu mă socotesc în vină după nici o formă, declar de la început că nu demisionez...". . . . .

Dr. Petru Groza: „Eu văd, domnule general Rădescu, că dv. vă pregătiți pentru o lovitură de stat, ca să înlăturați democrația și să introduceți dictatura. O spun serios".

Gen. N. Rădescu: „Dv. vreți să schimbați prefecții din țară. Ce drept aveți dv. să schimbați prefecții? Vă rog să răspundeți la această chestiune. — Nu răspundeți nimic... se poate face ceva contra legii, d-le Nicolau?"

Ing. Gh. Nicolau (ministrul asigurărilor sociale): „Dar în baza cărei legi s-a făcut actul de la 23 August?" (întreruperi).

Gen. N. Rădescu: „Ca să intrăm în lege și legalitate".

Ing. Gh. Nicolau: „Și noi acum vrem să intrăm în democrație".

Lotar Rădăceanu: „Domnule președinte, domnilor miniștri. Situația în acest guvern este atît de clară, încît pe mine m-ar surprinde că mai trebuie să facem o lungă discuțiune ca să vedem că acest guvern nu mai poate lucra... Aici se pune chestiunea: dacă temelia pe care s-a făcut acest guvern, prezidat de d-nul gen. Rădescu, dacă această temelie mai există astăzi, sau nu. Ori este evident că această temelie nu mai există și cu mare regret trebuie să constat că la acest lucru a contribuit d-nul gen. Rădescu prin următoarele fapte: *a)* cuvîntarea de la Aro; *b)* desființarea subsecretariatului de stat de la Ministerul de Interne; *c)* scoaterea armatei contra poporului... Iată pentru ce motive cred că este imposibil ca guvernul, în această formă, să continue". . . . .

Gh. Gheorghiu-Dej: „...Nu vrem să fim tîrîți pe panta războiului civil. Vom împiedeca prin toate mijloacele încercarea de-a transforma lupta din interior în război civil... Domnule prim-ministru, dv. ați făcut o afirmație de o deosebită gravitate... Ați spus că sînteți hotărît, întîmple-se orice s-ar întîmpla, sînteți hotărît să mergeți la războiul civil, dar nu veți tolera mai departe această situație; ca să se ia cu asalt primăria... o asemenea afirmațiune legată cu ultimele manifestări și cu ceea ce s-a produs la Malaxa, este deosebit de gravă și ne-a pus pe gînduri, nu în sensul de-a ne lăsa tîrîți de ea, dar în sensul de a aplica cu toată hotărîrea, cu toată dîrzenia de a pune în practică programul nostru... Pus pe o astfel de poziție, d-le prim-ministru, fără îndoială că nu mai poate exista posibilitatea unei colaborări rodnice... Ați spus că nu vreți să demisionați... Este o situație destul de critică, pe care nu putem s-o negăm, însă noi vă vom sili să demisionați... Ni-

meni nu se poate crampona la guvern, atîta vreme cît ţara se găseşte în primejdie. Soluţia este demisia dv. şi noi o vom obţine. Vom ridica poporul şi vă vom arăta noi ce înseamnă voinţa poporului".

Gen. N. Rădescu: „Nu va fi guvern F.N.D. în ţară la noi!".

Gh. Gheorghiu-Dej: „Vă spunem împreună cu ţara: Plecaţi! Noi ştim ce reprezentăm în ţară. Este în interesul ţării să plecaţi!".

Dr. Petru Groza: „Concluzia: din clipa de faţă aceasta nu mai este o guvernare democratică, ci o dictatură. Dixi et salvavi animam meam! (Am spus şi mi-am salvat sufletul!)" [62].

Forţa maselor populare în plin avînt revoluţionar a dejucat planurile reacţiunii. Provocările fasciste au unit şi mai strîns rîndurile forţelor revoluţionare în jurul partidelor muncitoreşti. La chemarea lansată de P.C.R. „pentru izgonirea de la cîrma ţării a clicii trădătoare în cap cu Rădescu, Maniu, pentru un guvern F.N.D." [63] şi la chemarea F.N.D., lupta maselor ia o amploare şi intensitate nemaiîntîlnite. La 24 februarie 1945 sute de mii de muncitori, ţărani, intelectuali şi ostaşi demonstrau pe străzile oraşelor Bucureşti (600.000 de demonstranţi), Timişoara (30.000), Craiova (20.000), Sf. Gheorghe (10.000), Bacău (12.000), Braşov (35.000), Galaţi (20.000), Ploieşti (60.000), Constanţa (25.000 la 25 II), Brăila (10.000), Sinaia (2.000) etc. sub lozincile: „Jos Rădescu!", „Vrem guvern F.N.D.!" [64]. În această zi, încercînd să stăvilească valul luptei revoluţionare, reacţiunea a recurs la folosirea armelor în Capitală, la Craiova, Caracal, Braşov şi în alte localităţi.

Represiunile sîngeroase au provocat o deosebită indignare în sînul maselor populare, care, mobilizate de P.C.R., P.S.D. şi de organizaţiile democratice de masă, în zilele următoare au acţionat cu energie şi combativitate, cerînd demiterea imediată a reacţionarilor din guvern, arestarea lui Rădescu şi a celorlalţi vinovaţi de evenimentele sîngeroase. Astfel de adunări şi mitinguri de protest, de după 24 februarie, la care au luat parte zeci de mii de cetăţeni, au avut loc la Timişoara, Constanţa, Iaşi, Galaţi, Bacău, Ploieşti, Botoşani, Giurgiu, Arad, Lugoj, Moreni, Rîmnicul Sărat etc. La Bucureşti în toate circumscripţiile s-au ţinut adunări şi mitinguri de protest. O serie de adunări au fost ţinute la sate, în cadrul cărora ţăranii participanţi au cerut cu hotărîre înlăturarea imediată a majorităţii reacţionare din guvern [65]. În afară de adunările desfăşurate în cadrul F.N.D., partidele muncitoreşti au iniţiat organizarea unor adunări de protest prin sindicate. Din toate colţurile ţării s-au trimis în aceste zile mii de moţiuni prin care masele populare cereau instalarea unui guvern F.N.D.

Milioanele de oameni ai muncii, de la oraşe şi sate, participanţi la adunările, mitingurile şi demonstraţiile de stradă care se ţineau lanţ în întreaga ţară, la lupta pentru ocuparea pămînturilor moşiereşti şi a organelor locale de stat au impus alungarea majorităţii reacţionare a guver-

[62] Arhiva C.C. al P.C.R., Dos. 304 (Nr. 7—1945), filele 6, 20—21.
[63] *Scînteia*, 24 februarie 1945.
[64] *Idem*, 26, 27 februarie 1945.
[65] *Idem*, 27, 28 februarie şi 1, 2, 3 martie 1945.

nului, în frunte cu generalul N. Rădescu. Sub presiunea maselor populare, Rădescu a fost silit să demisioneze în ziua de 28 februarie 1945, ascunzîndu-se la sediul misiunii engleze în România, de unde a fugit ulterior peste graniţă.

Forţele reacţionare, în frunte cu regele Mihai, au mai făcut o ultimă încercare de a forma un guvern cu majoritate reacţionară, prezidat de prinţul Ştirbey, reprezentantul intereselor burgheziei şi moşierimii, sau de Savel Rădulescu, reacţionar notoriu din anturajul casei regale. Reprezentanţii F.N.D. au respins însă cu hotărîre aceste încercări. În urma mitingurilor şi demonstraţiilor de masă, organizate la începutul lunii martie, în Capitală şi celelalte centre ale ţării, la care s-au adoptat rezoluţii privind instalarea unui guvern F.N.D., dr. Petru Groza, preşedintele Frontului Plugarilor a fost însărcinat cu formarea noului guvern.

Instaurarea guvernului de largă concentrare democratică în frunte cu dr. Petru Groza, — guvern în care reprezentanţii maselor populare aveau rolul preponderent — a fost primită de întregul popor cu un entuziasm de nedescris. În Capitală, 800.000 de demonstranţi adunaţi în Piaţa Naţiunii şi-au exprimat hotărîrea fermă de a susţine programul noului guvern şi de a lupta pentru realizarea lui. Mitinguri şi demonstraţii de simpatie cu caracter asemănător au avut loc în toate centrele ţării, în întreprinderi, în comune şi sate, masele cele mai largi populare asigurînd de sprijinul lor deplin guvernul de largă concentrare democratică.

Victoria de la 6 martie 1945 a fost cîştigată prin lupta hotărîtă a maselor populare în frunte cu clasa muncitoare, prin unitatea de acţiune între partidul comunist şi partidul social-democrat. P.C.R. şi celelalte organizaţii democratice au reuşit într-un timp scurt să demaşte şi să izoleze principalele forţe reacţionare, să unească în cadrul F.N.D. clasele şi păturile sociale interesate în dezvoltarea democratică a ţării, să le mobilizeze şi să le conducă pas cu pas în lupta revoluţionară mereu crescîndă. „Sub conducerea partidului comunist, — cum arată şi tovarăşul Nicolae Ceauşescu — mase uriaşe ale populaţiei s-au angajat într-o luptă ascuţită împotriva reacţiunii, au alungat prefecţii şi primarii reacţionari, au trecut la organizarea controlului muncitoresc în fabrici, la exproprierea moşierilor şi împărţirea pămîntului la ţărani, realizînd astfel în fapt reforma agrară, au participat la lupta pentru democratizarea vieţii politice. În focul acestor bătălii politice, economice şi sociale duse de masele populare împotriva forţelor reacţiunii interne, sprijinite de cercurile imperialiste din afară, este instaurat în martie 1945 guvernul de largă concentrare democratică condus de Dr. Petru Groza, patriot de seamă, luminat om politic şi de stat“ [66]. În procesul acestor bătălii revoluţionare un rol însemnat l-au avut întrunirile, adunările, mitingurile şi demonstraţiile

---

[66] Nicolae Ceauşescu, *Partidul Comunist Român — continuator al luptei revoluţionare şi democratice a poporului român, al tradiţiilor mişcării muncitoreşti şi socialiste din România*, Edit. politică, 1966, p. 57.

maselor populare. Aceste forme specifice de luptă s-au dezvoltat continuu, valul lor uriaş contribuind la înlăturarea succesivă de la cîrma ţării a celor trei guverne cu majoritate reacţionară. Bătălia pentru putere a fost astfel rezolvată în favoarea maselor.

PETRU BUNTA

VERSAMMLUNGEN, MEETINGS, KUNDGEBUNGEN — WICHTIGE FORMEN DES KAMPFES DER MASSEN FÜR DIE EINSETZUNG EINER REVOLUTIONÄR-DEMOKRATISCHEN REGIERUNG

(Zusammenfassung)

Unter den neuen, durch den antifaschistischen bewaffneten Aufstand vom August 1944 geschaffenen historischen Bedingungen begannen die Volksmassen, unter Führung der Kommunistischen Partei Rumäniens, auf Grund der neuerrungenen demokratischen Freiheiten, den entschlossenen Kampf für revolutionäre Änderungen. Unter den verschiedenen, von den Massen zu Beginn der Volksrevolution angewendeten Kampfformen und -mittel spielten die Versammlungen, Meetings und Kundgebungen eine wichtige Rolle.

Die erste grosse Welle von Versammlungen und Meetings begann schon im ersten Monat nach dem bewaffneten Aufstand. Dabei erörterten die Arbeitermassen die brennenden Fragen, vor denen das Land stand und erhoben gleichzeitig eine Reihe von Forderungen zur Verbesserung ihrer materiellen und politischen Lage. In den Versammlungen erklärten die Kader der Arbeiterparteien den Massen die politische Linie der rumänischen K.P. und S.D.P. sowie die historischen Aufgaben des rumänischen Volkes und flössten der Menge Vertrauen in ihre Kräfte und schöpferische Möglichkeiten ein. Die Veröffentlichung des von der rumänischen K. P. ausgearbeiteten Projektes einer Plattform der Nationaldemokratischen Front vom 25.September 1944 löste eine neue Welle von Versammlungen und Meetings aus. Das genannte Projekt wurde von den breiten Volksmassen mit Begeisterung aufgenommen. Im Kampf der Massen zur Verwirklichung der revolutionären Änderungen erscheinen schon von Anfang Oktober an neue, betont kämpferische Formen. Dem Ruf der Arbeiterparteien und anderer demokratischer Organisationen folgend, geben die Massen in zahlreichen Meetings und Strassenkundgebungen ihren Entschluss zum Kampf bekannt. In der zweiten Oktoberhälfte forderte die arbeitende Bevölkerung, unter Führung von Kommunisten und anderen revolutionären Elementen, in grossangelegten Meetings und wiederholten Kundgebungen die Bildung einer Regierung aus Vertretern der politischen Parteien. Da die Kundgebungen der Volksmassen kein Ende nahmen, sah sich die erste Regierung Sănătescu gezwungen, zurückzutreten. Innerhalb eines Monats, solange sich die zweite, von C. Sănătescu geführte Regierung mit reaktionärer Mehrheit an der Macht erhielt, entfaltete der Kampf der Volksmassen ein immer schnelleres Tempo. Die Versammlungen, Meetings und Strassenkundgebungen, die sich häufig zu richtigen Kampfhandlungen entwickelten.

nahmen einen immer weiteren Umfang an. Am 6. Dezember 1944 bildete sich eine Regierung unter Vorsitz von General N. Rădescu unter Bedingungen, die ein bedeutendes Erstarken der revolutionären Kräfte und eine sichtliche Schwächung der Reaktion erkennen lassen. In den zwischen Dezember 1944 — Jänner 1945 abgehaltenen Versammlungen nahmen die Volksmassen, die sich über die politische Lage des Landes unterrichteten, Beschlüsse an, die sie meist direkt an N. Rădescu richteten.

Einen neuen Schritt im Kampf um die Macht bedeutete, Ende Jänner 1945, das Regierungsprogramm der Nationaldemokratischen Front. In den folgenden Tagen gaben in Städten und Dörfern viel grössere Massen als im Herbst 1944 ihren Entschluss kund, eine revolutionär-demokratische Regierung an die Spitze des Landes zu stellen. Dem Rufe der Arbeiterparteien und demokratischen Organisationen folgend machten sich die Volksmassen zu Herren der Strasse. Das Schlagwort der stürmisch demonstrierenden Kolonnen forderte die Errichtung einer Regierung der Nationaldemokratischen Front. Die volle revolutionäre Schwungkraft der Volksmassen machte den Plan der Reaktion zunichte, den politischen Kampf in einen Bürgerkrieg zu verwandeln. Die Millionen der arbeitenden Bevölkerung, die im Februar und Anfang März an den Versammlungen, Meetings und Strassenkundgebungen teilnahmen, die im ganzen Lande ununterbrochen aufeinanderfolgten, erzwangen die Vertreibung der letzten Regierung mit reaktionärer Mehrheit und die Errichtung der Regierung einer breiten demokratischen Gruppierung unter dem Vorsitz von Dr. Petru Groza.